

Grot włóczni z naddniestrzańskiej Horodnicy

A spearhead from Horodnica on the Dniester

Abstract: In the Archaeological Museum in Kraków, under inv. no MAK/9413, there is an iron spearhead from the 12th-13th c., found at the stronghold in Horodnica near Horodenka, West Ukraine.

Spośród zabytków z Horodnicy nad Dniestrem (rejon horodeński, obwód iwano-frankowski, Ukraina) – licznych, ale w ogromnej większości pradziejowych – przechowywanych w Muzeum Archeologicznym w Krakowie wyróżniają się militaria wczesnośredniowieczne. Brązowe buławy autor opublikował wcześniej (Liwoch 2006, 70-72), zatem do przedstawienia pozostaje włócznia (nr inw. MAK/9413) i opisany osobno (Liwoch 2014) topór, którego pochodzenie jest niepewne.

Ostrze włóczni (ryc. 1) pochodzi z badań przeprowadzonych na grodzisku horodnickim w l. 1877-1882 przez Izydora Kopernickiego i Władysława Przybysławskiego, jednak nie wspomniano o nim w sprawozdaniach (por. Kopernicki 1878; 1884). Metryczka zabytku zawiera nader skrótową informację: *Horodnica Grodzisko (Kopernicki)*.

Grot został wykuty z żelaza. Ma kolec średniej długości, w przekroju poprzecznym zbliżony do kwadratu, łagodnie zwężający się ku wierzchołkowi i również łagodnie przechodzący w tuleję o krawędziach niemal łączących się ze sobą i z prostokątnym otworem na gwóźdź naprzeciw ich styku. Zachował się w stanie dostatecznym (ubytki powierzchniowe, na tulei – także na wskroś – znaczny ubytek tulei u nasady). Jego wymiary to: dł. – 22,6 cm; dł. kolca – ok. 13,6 cm; największa szer. kolca – 1,2 cm; dł. tulei – ok. 9,0 cm; najmniejsze szer. tulei – 1,1 i 0,9 cm; pierwotna średn. tulei u wylotu > 3,2 cm; pierwotne światło tulei > 3,0 cm; otwór – 0,6 x 0,4 cm; waga – 71,6 g.

Horodnicki okaz należy do typu V wg A. N. Kirpičnikova. Podobne uznawane są za broń charakterystyczną dla wojów konnych. Na Rusi występowały już w X-XI w., XII-XIII-wieczne zaś stanowią połowę ze znanych staroruskich grotów włóczni tego czasu (Kirpičnikov 1966, 16). Właśnie na XII-XIII w. datować trzeba omawiany zabytek. Zbliżoną chronologię – pominiawszy fazy pradziejowe – ma grodzisko, na którym go znaleziono. Dodać można, że gród w Horodnicy przypuszczalnie został zniszczony w czasie nawały mongolskiej ok. 1240/1241 r. (Liwoch 2003, 238 – tam literatura).

Radosław Liwoch

Ryc. 1. Grot włóczni z Horodnicy nad Dniestrem, zachodnia Ukraina. Fot. A. Susul.

Fig. 1. Spearhead from Horodnica on Dniester, Western Ukraine. Photo by A. Susul.

Bibliografia

Kopernicki I.

- 1878 *Poszukiwania archeologiczne w Horodnicy nad Dniestrem, wspólnie z P. Wład. Przybysławskim, Człon. Kom. antrop. i arch. dokonane w roku 1877*, Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej 2, s. 19-72 + tab. I-III.
- 1884 *Dalsze poszukiwania archeologiczne w Horodnicy nad Dniestrem przez P. Wład. Przybysławskiego Czł. kom. Antrop. i Arch. dokonane w latach 1878-1882*, Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej 8, s. 3-32 + tabl. I-II.

Liwoch R.

- 2003 *Stan badań nad grodziskami wczesnośredniowiecznymi i z początków późnego średniowiecza na zachodniej Ukrainie (obwody: iwano-frankowski, lwowski i tarnopolski)*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego 24, s. 213-297.
- 2006 *Buławy z zachodniej Ukrainy*, AMM II, s. 67-78.
- 2014 *Topór z Horodnicy na zachodniej Ukrainie*, AMM X, s. 203-204.

Кирпичников А. Н.

- 1966 *Древнерусское оружие 2, Копья, сулицы, боевые топоры, булавы, кистени IX-XIII вв.*, Археология СССР. Свод археологических источников, Е1-36, Москва-Ленинград.